

БЕЛЕШКЕ

Међуфакултетско саветовање правних факултета у Љубљани о Уводу у општу социологију. — Већ поодавно се на свим нашим факултетима расправља о питању увођења једног предмета који би студентима давао преглед основних знања о друштву, а који би се имао звати Увод у друштвене науке, Основи науке о друштву или Увод у (општу) социологију. Битни разлози који захтевају увођење овог предмета јесу, с једне стране, недостатак општих знања о друштвеним појавама која ученик изнесе из средње школе и, с друге стране, потреба да се таква општа знања имају ако се хоће дубоко и научно проучити једна друштвена појава какво је право. О потреби увођења таквог предмета слажу се сви факултети, особито после укидања посебног предмета Марксизам-лењинизам, који је раније, одмах после Ослобођења, предаван, али који није успео да на одговарајући начин уведе ученика у основна знања науке о друштву. Изражавајући жеље свих факултета, Пета међуфакултетска конференција правних факултета ФНРЈ, одржана у Скопљу октобра месеца 1953. одлучила је да препоручи факултетима увођење једног посебног предмета Увод у општу социологију (општу науку о друштву) и одржавање посебног међуфакултетског састанка заинтересованих наставника, који би ближе одредио начин обраде овог предмета и основне црте његове садржине, тј. његовог програма.

У извршењу овог закључка међуфакултетске конференције, наставници Увода у друштвене науке, Теорије државе и права и Историје политичких доктрина са свих наших пет правних факултета одржали су састанак у Љу-

блани 14 и 15 априла т. г. Састанку су присуствовали: из Љубљане проф. др. Г. Кушеј, др. Ј. Горићар, др. Ј. Вавпетић и др. М. Шнудерл, с асистентом М. Стробл; из Загреба — проф. др. О. Мандић с асистентом Б. Перићем; из Сарајева — проф. др. В. Јокановић; из Скопља — предавач С. Габер; из Београда проф. др. Р. Лукић. Кратак преглед рада састанка види се из следећег, идући по његовом дневном реду:

1. *Стање савремене буржоаске социологије.* — Реферат о овом питању поднео је др. О. Мандић. У реферату је изнето у главним цртама садашње стање француске, енглеске и америчке социологије, тј. наведени су проблеми који се обраћају, методи рада, основни резултати и главна идеолошка оријентација. Утврђено је да методи микросоциологије, статистике, математике и сл., који су у моди данас, удаљују социологију од запажања и проучавања основних социолошких проблема — борбе класа и њеног утицаја на остале друштвене појаве. Подвучено је, међутим, да се извесни резултати ове социологије могу искористити и у нашој друштвеној науци. У дискусији о реферату особито је подвучено да су резултати конкретног испитивања појединих друштвених појава у буржоаској социологији коични и за нас, а посебице да треба да се користимо техничким методама прикупљања и сређивања материјала које је развила модерна буржоаска социологија (особито математички, статистички и сл. методи).

2. *Социологија и предратној Југославији.* — О овом питању је реферисао др. Р. Лукић. Он је истакао да је општа социологија у предратној Југославији била сла-

бо развијена и да се наслеђем из те области можемо мало користити. Али у погледу појединих социолошких питања има корисних радова; особито пак има много прикупљеног материјала из разних друштвених области који чека на своју научну обраду. Такође је истакнута неопходна потреба конкретне обраде наших садашњих социолошких питања. У дискусији се особито расправљало о релативно знатној развијености марксистичке социологије између два рата, па чак и пре Првог светског рата, и о њеној усмерености на актуелне проблеме и задатке нашег друштва, као и о солидној обради наших социолошких проблема током Народноослободилачке борбе. У вези с тим је утврђено да данас наша социологија много заостаје за нашом стварношћу која управо вапије за помоћу од стране социологије. Низ питања чека социолошку обраду да би могла бити правилно решена. Наша социологија данас није, међутим, развијена. Веома је мали број људи који се баве социологијом као својом специјалношћу, а нема никаквог института или другог научног центра који би унапређивао социологију. Стога је закључено да треба одмах предузети припреме за оживљавање интереса за социологију, да треба прићи конкретном испитивању наших главних социолошких проблема и развијати на том материјалу нашу социологију, избегавајући сваки догматизам и шематизам, да треба предузети кораке да се у догледној будућности створи један центар (институт) за социологију, а да у међувремену треба на универзитетима, при оним факултетима при којима је то најгодније учинити, створити социолошке семинаре, у којима би радили наставници и студенти са свих факултета који имају интерес за социологију, и на којима би се могли почети специјализовати за социологију они који то желе.

3. Однос историског материјализма и опште социологије. — Рефе-

рент др. Ј. Горичар је подвукао да је историски материјализам у ствари марксистичка општа социологија и да је само историском коинциденцијом таква социологија добила тај назив. Историски материјализам као марксистичка општа социологија јесте општа наука о друштву, која проучава друштвено биће као подлогу свих друштвених појава и опште законе који важе за све посебне друштвене појаве. Историски материјализам, међутим, треба развијати на конкретном социолошком материјалу, а не по советском узору свести на догму и шему. У дискусији, која је о овом питању најживље и најдуже вођена, нарочита је пажња посвећена питању да ли се и у оквиру марксистички схваћене, тј. на историском материјализму засноване опште социологије може историски материјализам као општа теорија друштва и метод социологије издвојити од саме социологије. Истакнуто је да је раније код нас заступано такво мишљење са више страна и да се покушавао одредити посебан предмет изучавања историског материјализма и опште социологије. Особито је подвучено да би једина стварна могућност овог раздвајања лежала у схватању материјализма као теорије која објашњава, свдећи је на материјалне узроке, сваку поједину друштвену појаву, док би општа социологија проучавала саме те појаве и раздвајала их једну од друге, служећи се истовремено историским материјализмом као објашњењем појава. Тако би историски материјализам чинио битан део опште социологије њену теорију и метод, али се не би поистоветио с њом, јер би био ужи од ње, не обухватајући њен фактички материјал и конкретне манифестације основних законитости које он утврђује. Зајучак дискусије био је да ово питање треба свестраније и дубље проучити и резултате објавити у чланцима које би учесници у дискусији објавили.

4. *Програм и место Увода у социологију*. — О месту у наставном плану састанак се лако сложио. Увод у социологију треба да буде обавезан, а не факултативан, засебан предмет, који би се засебно предавао и испитивао на првој години с најмање два часа недељно. Искуство Загребачког и Љубљанског факултета, где се он предаје заједно с Теоријом државе и права, указује на потребу одвајања ова два предмета, јер се у супротном не би могао солидно проучити ни један ни други од њих. Уколико би на појединим факултетима ово претстављало сувише велико уптерећење наставног плана, препоручено је да се смањи настава Историје права. Исто тако је постигнута сагласност да грађу Историје политичких доктрина не треба спајати с Уводом у социологију, већ да треба да постоји посебан такав предмет на четвртој години студија. Што се тиче самог програма, учесницима састанка су поднети програми које су израдили др. Ј. Горичар, др. О. Мандић и др. Р. Лукић, као и програм који се примењивао у предавањима Увода у друштвене науке на Правном факултету у Београду. У дискусији је утврђено да програми садрже углавном исти материјал, који и треба да буде обухваћен у овом предмету. У погледу излагања, пак, тог материјала, у нацртима програма су предложена два могућна начина: историско или систематско излагање. Учесници састанка су утврдили да су оба начина могућна и да одговарајући наставници употребе један или други начин сходно свом схватању.

Састанак је на најбољи начин организовао Правни факултет у Љубљани, под руководством декана др. Финжгара и проф. др. Кушеја и проф. др. Горичара. И овај састанак је искоришћен за појачање међуфакултетске сарадње на тај начин што је проф. др. Мандић одржао на факултету предавање о пореклу хришћан-

ства, а проф. др. Лукић о класној природи државе у државном капитализму.

Др. Р. Лукић

Одбране дисертација на Правном факултету у Београду. — Бранко Павићевић, асистент Историјског института Српске академије наука, одбранио је 15 јуна 1954 своју докторску дисертацију „Стварање државне власти у Црној Гори“.

Фрањо Бачић, виши референт Секретаријата за правосудну управу Савезног извршног већа, одбранио је 17 јуна 1954 своју докторску дисертацију „Почетак извршења кривичног дела и кажњиве припремне радње“.

Посета проф. Веда. — Професор уставног права у Кембриџу и један од најпознатијих енглеских теоретичара уставног права данас, Вед (E. C. S. Wade), боравио је у главним универзитетским центрима Југославије у марту т. г. Тако је провео и у Београду неколико дана, упознајући се с нашим уставним и друштвеним уређењем. Том приликом је проф. Вед посетио и Правни факултет у Београду и с његовим наставницима и студентима успоставио додир.

На Правном факултету у Београду проф. Вед је одржао једно јавно предавање о односу између централних власти и локалних самоуправних власти у Енглеској. Предавање је сажето приказало садашњи развој старе познате енглеске самоуправе и изазвало је жив интерес. Друго предавање је проф. Вед одржао за наставнике и студенте Правног факултета. Он је тада говорио о систему правних студија у Енглеској, као и о општем положају и функцији правника у енглеском друштву. Предавање је било врло живо и занимљиво, јер је систем правних студија у Енглеској у вези и с различитим системом енглеског прецедентног права, сасвим друшчији него на континенту. Ово предавање је било праћено дискусијом у којој су студенти и настав-

ници постављали многобројна питања предавачу.

Поред своје посете Правном факултету, проф. Вед је посетио и Савез удружења правника Југославије, као и друге наше установе и надлештва.

Предавања др. Андреа Оло. — Др. Андре Оло (André Haulo), секретар француског Државног савета, одржао је у току маја т. г. два успела предавања. Предмет првог предавања, одржаног 17 маја на Правном факултету, били су улога и значај Државног савета у државној структури и правном развоју Француске. Тема другог предавања, одржаног 18 маја на Коларчевом народном универзитету, било је интересантно излагање проблема у вези са национализацијом привредних предузећа у Француској. Својим предавањима и боравком у нашој средини, др. А. Оло је још једном потврдио корисност оваквих личних сусрета.

Посета проф. Ж. Ведела. — У мају т. г. боравио је у главним универзитетским центрима Југославије професор Правног факултета у Паризу Жорж Ведел (Georges Vedel). Између осталих универзитетских центара проф. Ведел се задржао и у Београду, где је успоставио додир с нашим правницима.

Посета проф. Ведела је нарочито важна због тога што је проф. Ведел један од првих озбиљних научника на Западу који је почео објективно да се бави проучавањем тзв. „марксистичке“ демократије, тј. демократског система у СССР-у, земљама народних демократија и у Југославији. При том је проф. Ведел показао нарочити интерес за Југославију, и одмах је уочио специфичности њене демократије. Проф. Ведел је своје гледиште на марксистичку демократију учинио једним од главних саставних делова свог система уставног права, који је објавио у уџбенику за који је француска стручна јавност донела оцену да је најбољи француски уџ-

беник из уставног права после рата. Проф. Ведел је сада несумњиво најбољи познавалац нашег уставног и друштвеног система на Западу. Да би на лицу места допунио своје знање о развоју демократије у Југославији, проф. Ведел је дошао у ову посету, а с нарочитим циљем да се обавести о развоју радничког самоуправљања.

Проф. Веделу је, између осталих, и Правни факултет у Београду пружио прилику да у непосредном додиру с наставницима и другим јавним радницима допуни своје знање о Југославији. На Правном факултету у Београду проф. Ведел је одржао два занимљива предавања. У првом предавању, он је говорио о француском монтањарском уставу. Пре предавања проф. Ведела је поздравео декан Правног факултета у Београду проф. др. Јован Ловчевић, потсећајући да посета проф. Ведела значи наставак ранијих бројних посета француских научника, које су остале у трајној успомени на Правном факултету. Предавање о овом најреволуционарнијем француском уставу било је врло занимљиво и изазвало је живо интересовање. Друго предавање проф. Ведел је одржао за наставно и помоћно наставно особље Правног факултета као и за научне стипендисте на овом факултету, у Секцији Удружења универзитетских наставника на Правном факултету. Проф. Ведел је овде говорио о систему правних студија у Француској. Уз то је одржао и састанак с докторандима јавноправне групе, с којима је говорио о изради њихових докторских дисертација, дајући своје савете.

Катедра државног и међународног јавног права на Правном факултету у Београду организовала је једну јавну дискусију о проблему демократије између проф. Ведела и наших научних и јавних радника. Дискусији су присуствовали чланови катедре, на челу са шефом проф. др Јованом Ђорђе-

вићем, многи наставници Правног факултета и наших удружења и организација, као и француски амбасадор у Београду г. Воде са два члана амбасаде. У дискусији су поред проф. Ведела узели учешћа професори Ђорђевић, Стјефановић и Лукић, као и другови Владимир Симић, председник Савеза удружења правника Југославије, и Милош Минић и Велько Влаховић. Проф. Ведел се у закључку захвалио учесницима у дискусији и рекао да ће она несумњиво много допринети његовом разумевању проблема демократског развоја Југославије.

Предавања проф. Ерика Кастрена. — Као гост Југословенског удружења за међународно право дошао је у Југославију крајем маја т. г. познати фински професор међународног јавног и уставног права Ерик Кастрен (Eric Castrén). Он је у Београду одржао два запажена предавања из области међународног права.

Прво предавање, одржано на дан 25 маја т. г. на Правном факултету, било је посвећено теми: „Ревизија Повеље Уједињених нација“, у погледу које је проф. Кастрен изнео низ интересантних анализа и сопствених састеза. У вези са тим одржана је сутрадан, 26 маја, и једна краћа дискусија у Институту за међународне студије Правног факултета, у току које је проф. Кастрен одговарао на постављена питања од стране заинтересованих млађих правника и докторанада.

Друго предавање одржано је 26 маја т. г. у Југословенском Црвеном крсту, где је проф. Кастрен говорио „О питању заштите цивилног становништва за време рата“, задржавајући се нарочито на одредбама Женевских конвенција од 1949, које се односе на ту материју.

Проф. Кастрен је посетио и друге наше градове, међу којима Загреб и Љубљану, где је такође држао предавања. У Загребу је 28

и 29 маја т. г. говорио „О ревизији Повеље УН“ и „О основама Устава финске државе“, а у Љубљани 31 маја т. г. „О општим појмовима о праву неутралности“.

М. М.

Четврта година рада Европског универзитетског центра у Нансију. — Основан 1950 године са циљем да кроз проучавање политичких, социјалних и културних проблема савремене Европе, упозна и заинтересује младе правнике и економисте европских земаља за различите видове и могућности европске интеграције, Европски универзитетски центар у Нансију, одржао је своју четврту сесију од 20 фебруара до 20 јуна ове године. Као и ранијих година, рад је био организован на бази предавања која су држали професори универзитета, публицисти и јавни радници, како из Француске тако и из других европских земаља, и дискусија вођених на основу тих предавања. Основни проблеми третирани ове године били су: главна стремљења у култури савремене Европе са нарочитим освртом на стварање Томаса Мана, Бенедета Крочеа, Арнолда Тојнба, Т. Ц. Елиота и др., основне црте социјалне политике у послератној Европи, економика главних европских земаља и питања европске економске интеграције, државни суверенитет и уједињење Европе. Интересантна предавања одличних предавача, међу којима нарочито проф. Ж. Ведела, живе и занимљиве дискусије вођене свакодневно, радна а истовремено другарска атмосфера у којој се живело и радило, учинили су да је и овогодишња сесија Европског универзитетског центра у Нансију, на коју су, поред тридесетак младих људи из 14 европских земаља, узели учешћа и два асистента Правног факултета у Београду (Љубица Кандић и Владан Станковић), испунила са добрим успехом свој циљ.

С.